

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yehezkel

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

אל ללא קזח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9132

י ח ז ק א ל ל לא

לתפש בהרב: (כג) לכן כה-
 אמר! אדני יהוה הנני אל-
 פרעה מִדְּ-מִצְרַיִם וּשְׁבַרְתִּי
 אֶת-זַרְעוֹתָיו אֶת-הַחֹזֶקָה וְאֶת-
 הַנְּשִׁבָרֹת וְהַפְּלִיתִי אֶת-הַהָרֵב
 מִיָּדוֹ: (כד) וְהַפְּצוֹתִי אֶת-מִצְרַיִם
 בְּגוֹיִם וּזְרִיתֶם בְּאַרְצוֹת:
 (כה) וְחֹזְקֹתַי אֶת-זַרְעוֹת מֶלֶךְ
 בְּבַל וְנַתַּתִּי אֶת-חֶרְבִי בְיָדוֹ
 וּשְׁבַרְתִּי אֶת-זַרְעוֹת פְּרַעֲהוּ וְנָאֵק
 גְּאֻקוֹת חֶלֶל לְפָנָיו: (כז) וְהַחֹזְקֹתִי
 אֶת-זַרְעוֹת מֶלֶךְ בְּבַל וּזְרַעוֹת
 פְּרַעֲהוּ תִפְלְנָה וַיֵּדְעוּ כִּי-אֲנִי
 יְהוָה בְּתַתִּי חֶרְבִי בְיַד מִדְּ-
 בְּבַל וְנָטָה אוֹתָהּ אֶל-אֶרֶץ
 מִצְרַיִם: (כח) וְהַפְּצוֹתִי אֶת-
 מִצְרַיִם בְּגוֹיִם וּזְרִיתִי אוֹתָם
 בְּאַרְצוֹת וַיֵּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה:
 לא (ט) וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה
 בְּשָׁלִישֵׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה

דבר

תרגום אשכנזי צ

דאמיט ער איין שווערדט ער-
 גרייטען קעננע. (כג) נון שפריט
 דער הער, דער עויגע: פֿער-
 הענגע איד אבערמאהלם איי
 בער פרעה קעניג פֿאן מצרים,
 אונד צערשמעטערע זיינע
 ביידען ארמע, דען שטארקען
 (געזונטן) אונד דען צערבראָ-
 פֿענען, אונד שלידערע דאן
 שווערדט אויס זיינער האַנד,
 (כד) צערשטרייע דיא מצרים
 אונטער דיא פֿעלקער, אונד
 פֿעראיינצעלנע זיא אין דען
 לאַנדערן: (כה) דיא ארמע
 דעם קעניגס פֿאן בבל הינגע-
 גען, ווערדע איד שטערקען,
 מיין שווערדט ווערדע איד גע-
 בען אין זיינע האַנד,
 אונד צערשמעטערע דיא
 ארמע דעם פרעה דאס ער
 שטאָהנע פֿאַר איהם, וויא
 איין שטערבע נדער.
 (כז) שטערקען ווערדע איד דיא
 ארמע דעם קאָניגס פֿאן בבל,
 אונד דיא ארמע דעם פרעה
 זאָללען ערשלאָפֿען, דאָרוך
 זאָללען זיא אינגע ווערדען,
 דאס איד דער עויגע בין, דא
 איד מיין שווערדט אין דיא
 האַנד דעם קעניגס פֿאן בבל
 געכע, דאמיט ער עם ווירדער
 דאן לאַנד מצרים שווינגע.

(כז) דיא מצרים צערשטרייע איד אונטער דיא פֿעלקער, אונד פֿעראיינצעלנע זיא אין דען לאַנדערן, דאמיט זיא עם איינזעהען, דאס איד דער עויגע בין.

לא (ט) אים איילשטען יאהרע, אס ערשטען דעם דריטטען מאָנאטהעס, וואַרד

ר ש י

לא חתלת: לתפש בהרב. שיהא לו עוד כח להלחם: (כב) ושברתי את זרועותיו. לשבור את
 השנית ומהיינה שתייהן שנורות כלומר כבר לקח מלך בבל מלך סא' עוד אמסור לו יתר
 המלכות בולו: (כד) וחזקתי. ל' חזקתי: (כה) וחזקתי. ל' חזקתי שאלו לסומכה שלא
 חסול וסופו יוכיח וזרועות פרעה חסולג' שאינו אוחז בכך:

תרגום אשכנזי

ווארד מיר דעם עוויגען ווארט
וויא פאלגט: (כ) ערדענוואהן!
אגע צו פרעה דעם קעניגע
פאן מצרים אונד צו זיינער
פאלקסמענגע: מיט וועם פער.
גליכעסט דוא דיד אין דיינער
גראסע? — (ג) זיעהע!
אשור וואר איינע צע-ער אים
לכנון, מיט שאנעם געצוויינע,
איין שאטטענרייכעם געהאלץ
פאן האהעם וואוכסע, אונד
איהר וויפאל ראגטע הערפאר
צווישען דיכטען צווייגען.
(ד) דאן געוואסעס-צאן זיא
גראס, טיעפעס מעער בראכ.
טע זיא עמפאר, מיט זיינען
שטרעמען אומפלאס עם איה-
רע פפלאנצונג, אללעו (מינדען)
ביימען דעם פעלדעס אבער,

יחזקאל לא

דבר יהוה אלי לאמר: (א) בן-
אדם אמר אל-פרעה מלך-
מצרים ואל-המוננו אל-מי-דמות
בגדלק: (ג) הנה אשור ארו
בלבנון יפה ענף וחרש מצל
וגבה קומה ובין עבתיים היתה
צמרתו: (ד) מים גדלוהו תהום
רמרתו את-נהרתיה הלך
סביבת מטעה ואת-העלתיה
שלה אל כר-עצי השדה: (ה) על-
בן גבהא קמתו מכל עצי השדה

הל' רפה. א' נמקום ה' ותרכינה

פלאסען נור זיינע קלייגען באכע צו. (ס) דארום ווארד זיא האהער אלס אללע ביימע דעם פעל-

ר ש י

לא (ב) אל מי דמית בגדלך. בהתגדלך לנגדו אל מי היית סבור לדמות: (ג) הנה אשור.
סהפלתי כנר: ארו בלכנון. היה: וחורש מכל. יער מסכך כל גדול: ובין עבותים.
עני רען: כמרתו. זי"מא בלע"ז: (ד) תעלותיה. סו"שן בלע"ז: אל כל עני השדה. להסקות
והדוגמא בתרגומו של יונתן הא אחרואה דמיא לארוז בלכנון וגומר כנעמוד: מים גדלוהו
תהום רוממתהו. בעממיא סגי בסומכוותא תקיף וית מלניא שעבד לתחות מלכותיה וית
שלטוניה מני על כל מדינת ארעא. ומדרש אגדה ובין עבותים היתה למרתו מהיכן זכה לגדול
לפי שנמנע מעצת דור הפלגה שנאמר (בראשית ו') מן הארץ היא יבא אשור כשנעשו כל באי
העולם קליעה אחת לבא בעכה למרוד בו אז היתה למרתו וראית לעצמה ולא נשחלשל עמהם
מים גדלוהו תהום רוממתהו ועל ששמע לקול יונה בן אמתי אירד לתהום ושנו אנשי נווה מן
המים

ב א ר

לא (ב) דמית בגדלך, למי אתה דמה בגדלך שתתפאר בהמוך ובגדלך ותחשוב שלא תרד
מגדולתך, הנה אשור היה גדול ממך ונפל בידי, אף אתה תפול. והכל בגדולת
מלך אשור ע"ד משל והמשילו לארו בלכנון שהוא גבוה מכל שאר עני הלכנון, (רד"ק).
(ג) וחרש מצל, יער מסכך כל גדול, (רש"י). והוראה הזאת נודעה מתרגום הכשדי שתרגם יער
חרשא מכל מפעל מבנין הפעיל, ונא בפתח, כמו מסנ קלע (מ"א ו' כ"ט), (רד"ק).
צמרתו, סעיפו הגבוה, וכן מלמדת הארו (רד"ק). (ד) תהום, נראה לי כי שרש המהאו
הים והמי"ו נוספת וה"א השרשית נפלה כמו שאומרים מן בנה בן ומאנה אב, ונקרא בן
מזה מים, על אשר גליו יהמו, ואח"כ נעתק השם הזה על כל דבר עמק נמקוה המים
הגדול, כמו משפטיך תהום רבה (תהלים ל"ו ו'). הולך, בנינו הפעיל וכרי הל' נמקום
י"ד כמו הולך וכן נראה דעת רד"ק בפירושו, שנמנ: התהום הוליכה והרומיה סניבות מטעה
ש. זה הארו, כלומר השקוהו בר"ו מימיה ותעלותיה שהם מים קטנים שלמה להסקות שאר

יחזקאל לא

וְהִרְבִּינָה סַרְעֲפֹתָו וְהִתְאַרְכְּנָה
פְּאֲרֹתָיו מִמִּים רַבִּים בְּשִׁלְחוֹ:
(ו) בְּסַעֲפֹתָיו קִנְנוּ כְּכַעֲפֹת הַשָּׁמַיִם
וְתַחַת פְּאֲרֹתָיו יִלְדוּ כָּל חַיַּת
הַשָּׂדֶה וּבְצִלּוֹ יִשְׁבּוּ כָּל גּוֹיֵם רַבִּים:
(ז) וַיִּיף בְּגִדְלוֹ בְּאָרְץ דְּלִיּוֹתָיו כִּי-
הָיָה שָׂרְשׁוֹ אֶרְמִים רַבִּים:
(ח) אֲרוֹמִים לֹא-עֲמָמָהוּ בְּגַן-
אֱלֹהִים בְּרוּשִׁים לֹא דָמוּ אֶל-
סַעֲפֹתָיו וְעֲרַמְנִים לֹא-הָיוּ
בְּפִרְאֹתָיו כָּל-עֵץ בְּגַן-אֱלֹהִים
לֹא-דָמָה אֵלָיו בִּיפּוֹ: (ט) יִפֶּה
עֲשִׂיתָיו בְּרַב דְּלִיּוֹתָיו וַיִּקְנֵאָהוּ
כָּל-עֲצֵי-עֵדֶן אֲשֶׁר בְּגַן הָאֱלֹהִים:
(י) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יְעַן
אֲשֶׁר גִּבְהַת בְּקוֹמָה וַיִּתֵּן צִמְרָתוֹ

סרעפתיו קרי. אל

תרגום אשכנזי צא

פֶּעֲלָרַעַם, דְּאָרוֹם פֶּעֲרַמְעָה־רַ.
טַעַן זִיךְ אִיהֲרַע אֲסַטַע, אֹנַד
אִיהֲרַע צוֹוִיגַע דַּעֲהַנְטַען זִיךְ
וִוִיט אֹוִים, וִוִיל (דַּטַּן מַעַר)
רִיִּכְלִיךְ גַּעוּוֹאֲסַסַּעֲר אִיהֲרַ צוֹ.
שַׁטְרַאֲסַטַע. (י) אֹוִיף אִיהֲרַעַן
אֲסַטַען, נִיסַטַעטַען אֲלַלַּעֲרַלִיִּיא
פֶּאָגַעַל דַּעַם הַיִּמְמַעַלַס, אֹוִנִי.
טַעֲר אִיהֲרַעַן צוֹוִיגַעַן גַּעֲבֵאָה־
רַעַן אֲלַלַּעֲרַלִיִּיא טַהֲרַע דַּעַם
פֶּעֲלָרַעַם, אֹוִנַד אִיִּן אִיהֲרַעַם
שַׁאֲטַטַען, רוֹהַטַען פֶּיַעַלַע
מַעֲכַטִּיגַעַן פֶּעֲלַקַּעֲר. (י) שֶׁאֵן
וּוֹאֲר זִיא, אִיִּן אִיהֲרַעֲר גִּרַעִי
סַע, אֹוִנַד דוֹרַךְ דִּיא לֶאָנַנַע
אִיהֲרַעֲר רַאָנַקַעַן, דַּעַן, זִיא
וּוֹאֲרַצַּעֲלַטַע בִּיִיא גִרַאֲסַעַם
גַּעוּוֹאֲסַסַּעֲר. (פ) דִּיא צַעֲדַעֲרַעַן
אִים גַּאֲרַטַען גַּאֲטַטַעַם פֶּעֲרִי-
דוֹנַקַּעֲלַטַען זִיא נִיכַט, טַאָנַנַעַן
וּוֹאֲרַעַן אִיהֲרַעַן אֲסַטַען נִיכַט
גַּלִּיד, קַאֲסַטַאָנַעַן בִּיִּמַע,
וּוֹאֲרַעַן נִיכַט וּוִיא אִיהֲרַע צוֹוִיִּי.
גַּע, אֹוִנַד קִיִּן בּוֹיִם אִים גַּאָר־
טַען גַּאֲטַטַעַם גַּלִּיךְ אִיהֲרַ אֹוִ
שַׁאָנַהֲיִיט. (ט) שֶׁאֵן מַאָל־
טַע אִיךְ זִיא דוֹרַךְ דִּיא מַעַנַנַע
אִיהֲרַעֲר רַאָנַקַעַן, אֲלַלַּע בִּיִּמַע
עֲרִיִם אִים גַּאֲרַטַען גַּאֲטַטַעַם, בַּעֲנִידַעֲטַען וּוִיא דְּאָרַאָב, (י) פִּירוּוֹאָהֲר שַׁפְרַאָךְ דַּעֲר
הַעֲרַר, דַּעֲר עוּוִיגַע: וּוִייל זִיא צוֹאָלְכַּעֲר הָאָהַע זִיךְ עֲרַהֲאָב, (זוִייל) זִיא אִיהֲרַעַן וּוִיִּי־
פֶּעַל

ר ש י

הַחֲמַם אֲשֶׁר בְּנִפְיָהֶם: (ה) סַרְעֲפֹתָיו - עֲנַפּוֹ: פְּאֲרֹתָיו. זְמוּרוֹתָיו: מִמִּים רַבִּים בְּשִׁלְחוֹ.
פְּאֲרֹתָיו ע"י מִים רַבִּים בְּשִׁלְחוֹ פְּאֲרֹתָיו כְּלוֹמַר בְּגִדְלוֹ פְּאֲרֹתָיו וְל' שִׁלּוֹחַ נוֹסֵל בְּהַם נְמוֹת־שִׁלּוֹחַ
פְּאֲרֹתָיו (לַעֲוִיל ט"ז): (ו) בְּסַעֲפֹתָיו. בַּעֲנַפּוֹ: קִנְנוּ - ל' קַן: (ז) וַיִּיף. ל' יוֹפִי: דְּלִיּוֹתָיו.
אִף הֵם ל' עֲנַפִּים הַנְטוּי' לְאוֹרַךְ לְכָל כֹּד כְּמִין דְּלִיּוֹת הַכֶּרֶם שִׁשְׁטַרוּ יִילַאֵשׁ בְּלַע"ז: (ח) לֹא
עֲמוּהוֹ. לֹא כְּהוֹ חֲתָרוֹ כְּלוֹמַר לֹא הָיָה בְּהַם אֶחָד נֹאֵה מִמֶּנּוּ: בְּגַן אֱלֹהִים. כְּלוֹמַר בְּכָל
הָעוֹלָם: וְעֲרַמְנִים. קַשְׁטִיִּינִי"שׁ בְּלַע"ז: (ט) כָּל עֲצֵי עֵדֶן. כְּלוֹמַר כָּל הַמְּלַכִּים הַמְּשׁוֹבְחִין:
(י) יְעַן אֲשֶׁר גִּבְהַת בְּקוֹמָה. כִּךְ אֲמַרְתִּי לְאִשׁוּר:

ב א ו ר

עַן יְהִשָּׁדֶה, וְהוֹמַל: בְּכִי רוֹב הַטּוֹבָה וְהַלְלָמָה הַיַּחֲה לְמַלְךְ אִשׁוּר, וְהַמַּעַע לְאִשׁוּר מְלַכִּי הַקְּוִן
ע"כ. (ה) בְּשִׁלְחוֹ, הַכְּנוּי מוֹסַעַל עַל מַהוֹס בְּהַפְּסוֹק הַקּוֹדֵם.

אֶל־בֵּין עֲבוֹתֵיהֶם וְרָם לִבָּם בְּגִבְהוֹ:
 (יא) וְאֶתְנֶהוּ בְּיַד אֵל גּוֹיִם עָשׂוֹ
 יַעֲשֶׂה לוֹ בְּרָשָׁעוֹ גִרְעָתִירוֹ:
 (יב) וַיִּכְרַתְהוּ זָרִים עָרִיצֵי גּוֹיִם
 וַיִּשְׁשֶׂהוּ אֶל־הַהָרִים וּבְכָל־גְּאִיּוֹת
 נִפְלְאוּ דַלְיוֹתָיו וַתִּשְׁבַּרְנָה פְּרֵאתָיו
 בְּכָל־אֲפִיקֵי הָאָרֶץ וַיִּרְדּוּ מִצֵּלוֹ
 כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ וַיִּשְׁשֶׂהוּ: (יג) עַל־
 מַפְלֹתָיו יִשְׁכְּנוּ כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם
 וְאֶל־פְּרֵאתָיו הָיוּ כָּל־חַיֵּי הַשָּׂדֶה:
 (יד) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִגְבְּהוּ
 בְּקוֹמָתָם כָּל־עַצְמוֹתַי וְלֹא־יִהְיוּ
 אֶת־צַמְרָתָם אֶל־בֵּין עֲבֹתֵיהֶם
 וְלֹא־יַעֲמְדוּ אֵלֵיהֶם בְּגִבְהַם כָּר־

פעל צווישען דיכטען צווייגען
 עמפאר שוואנג, אונד איהר
 הערץ אב איהרער האהע אי
 בערמיטהיג ווארד; (יא) דא
 רום איבערליעפערע איך זיא
 דער האנד דעם מעכטיגסטען
 ז ער פעלקער, נאך איהרעם
 פֿרעפעל זאלל ער מיט איהר
 פֿערפֿאהרען; איך — פֿער־
 שטאסע זיא. — (יב) באר.
 בארען, דיא פֿורכטבארסטען
 דער פעלקער זאללען זיא פֿאל
 לען, אונד אויף דיא בערגע
 הינווערפען, איהרע ראנקען
 זאללען אין דיא טהאלער הינג
 אב פֿאללען, אונד געבראכען
 זאללען ליעגען איהרע צווייגע
 אן זאללען פֿליכטען דעם לאנג
 דעם, זאללע פעלקער דער
 ערדע וועררען וויילען אויס
 איהרעם שאטטען אונד זיא
 פֿערלאססען. — (יג) דאן
 וואהנען פֿאגעל דעם היכ.

מעלס אויף איהרעם שטומפֿע, אונד אויף איהרען צווייגען זאללערלייא טהוערע דעם
 פֿעלדעם; (יד) האמיט זאללע אנדערן ביימע אים געוואכסער, זיך ניכט צו זאלקער הא
 הע ערהעכען, אונד איהרע וויפֿפעל צווישען דיכטעם געצווייגע ניכט עמפארשווינגען,
 אונד דיא רייכליך געטראנקטען ביימע, אן האהע איהנען גלייך, ניכט ערשטעהען, דען אל
 לע

ר ש י

(יא) ביד אל גוים. ביד קשה שננים ביד נ"ג וחתי דאמר מר טוב ראשונה כבש ונוה: עשו
 יעשה לו. נ"ג ככל רגווי: (יב) ויעשוהו. ויפילוהו לארץ כמו ויעש על המחנה (במדבר י"ח):
 (יג) על מפלתו ישכנו וגו'. בחרגומו על מפלת קטילובי: (יד) עני מים. שהם רנים וחלשים
 חלש שענפיהם רכים וחרכובין מחמת לחלחית המים חין להם לדמות עלמן לחרוי עדן כנומר
 לא סיה לו להחנאות על ישראל ולא יעמדו עליהם: אל בין עבותים. לא יחגאה להסוות
 גבורתם שתי מים אל עני עבותים:

ב א ו ר

(יא) אל גוים, החזק שנגוים. (יג) על מפלתו, עניו מחת אשר לפנים פארתיו היו נ"כ עבותים
 עד אשר נסתרו שמה חית השדה, עתה ישכנו על העץ הנוכח עוף השמים, ומפלת כנוי
 לעץ הנוכח ע"ד מפלת החריה (שופטי י"ד ח'). (יד) למע ינו, זה אשר עשיחילו בעבור שלא יתנחו
 נאח מלכי הגדולים (יד"ק). עצי מים, נן קות הכמלכות, אשר אס גם יש להן יד מסלח,
 ג"מ יש עוד חזקות ממנו. ולא יעמדו, הממלכות היומר חזקות עליהן למלחמה, באשר
 גבהו נזום פעירה בהממלכות החזקות רוח הקנאה, והגזית החליף המשל בנמשל. כל
 שוחי

שתי מים פי כלם נתנו למות
 אל ארץ תחתית בתוך בני אדם
 אל יורדי בור: (טו) כה אמר
 אדני יהוה ביום רדתו שאלה
 האבלתי כפתי עליו את ההום
 ואמנע נהרותיה ויכלאו מים
 רבים ואקדר עליו לבנון וכל
 עצי השדה עליו עלפה: (טז) מקול
 מפלתו הרעשתי גוים בהורדי
 אתו שאלה את יורדי בור
 וינחמו בארץ תחתית כל עצי
 עדן מבחר וטוב לבנון כל שתי
 מים: (יז) גם הם אתו ירדו שאלה

לע ווערדען דער פֿערניכטיגן
 פרייו גענעכען, דער אונטער-
 וועלט, אונטער דיא דער גרוֹפֿט
 אנהיים געפֿאללענען ראָטטע,
 (טו) אַלואַ שפראַך דער הערר,
 דער אַללמעכטיגע: איך פֿער-
 ברייטע טרויער און דעם טאַגע
 וואָ זיא צור אונטער וועלט היג
 אַכפֿעהרט, וואָ מיט דען פֿלוט,
 הען איך זיא בעדעקע, דיא
 שטראַמע האַלטע איך אַב פֿאַן
 איהר, דאַס דער געוואַססער
 מענגע פֿערזיעגען, איך לאַס
 סערען לבנון זיך פֿעררוקעלן
 אום זיא, אונד אַללע ביימע
 דעם פֿעלדעם טרויערנד
 שמאַכטען איהרעטוועגען.
 (טז) פֿאַן דעם געריישע איהר
 רעם שטורצעם, לאַססע איך
 פֿאַלקער ערבעכען, ווען איך
 זיא, צו דען אין דיא גרוֹפֿט
 געוונקענען אין דיא האַללע

אל

הינאכ שטירצע, אונד אַללע ביימע ערד'ס, דיא פֿאַרציגליכסטען אונד בעסטען
 לבנון'ס, אַללע פֿאַם וואַססער געטראַנקטען, זאַללען אין דער אונטער וועלט פֿאַן רייע ער-
 פֿיללט זיין. (יז) דען, מיט איהר זינקען צו דען שוועררט רשלאַגענען אין דיא האַללע
 היג

ר ש י

(טו) ביום רדתו שאלה. כשהסלתי את מלך אשור ביד אויבו: האבלתי כסיתי עליו. אכלים
 רבים שהיו סמוכין עליו: כסיתי עליו את תהום. כסיתי בשבילו את תהום שהיה רגיל להסקותו
 ולגדלו כמ"ג למעלה תהום רוממתהו אותו היום כסיתי שלא יעלה ויכנה את חבצרתו כלו
 החלשתי את עוזריו: ואמנע נהרותיה. שהיו הולכים סביבות מטעה: ויכלאן מים רבים.
 שהיו מאריכין פארותיו כמ"ג למעלה ומארכנה סארותיו ממים רבים: ואקדיר. בשבילו לבנון.
 ואקדיר ל' שרות: וכל עצי השדה. שהיו תעלותיו שלוחים אליהם כמ"ג למעלה: עליו עולפה.
 בשבילו פסק לחלוחם כאדם שמתעלף ורוחו פורחת פשמי"ר בלע"ז: (טז) וינחמו בארץ תחתית.
 שאר

ב א ו ר

שותי מים, כנוי להמלכים האדירים. כי כלם, גם עליו מים גם שומי מים. בחוך בני
 אדם, בחוך הנרועים והפחותים, ע"ד: גם בני אדם גם בני איש, (ההלים מ"ט ב').
 (טו) האבלתי, כשהסלתי את מלך אשור ביד אויבו האבלתי עליו אכלים רבים שהיו סומכים
 עליו, (רש"י). עלפה, פסוק לחלוחם כאדם שמתעלף ורוחו פורחת, (הנ"ל). (טז) וינחמו,
 כמשמעו לשון מרטה כלומר ינחמו בארץ תחתית על גנה רוחם, אשר הסנה ספלהם.
 וזרוע

הינאב, אויך דיעזעדיא איהרע שטיטצע ווארען, אונד אין דער מיטטער דער פֿעלקער אין איהרעם שאטטען שטאנדן. — (יח) וועלכעם אונטער דען ביי מען ערן'ס, גלייכעט דוא (פרעה) אן העררליכקייט אונד גראסע? — זא זאלסט אויך דוא דען הינאבגעשטירצט ווערדען מיט דען ביימען ערד'ס, אין דיא אונטעריוועלט אונטער דען פֿערשטאקטען; ביא דען שווערדט ערשלאגען גען, זאלל ער ליעגען, פרעה אונד אלל זיין פֿאלק, שפּרייט דער הערר, דער עוויגע.

לב (א) אים צוועלפטען יאהרע, אים ערשטען טאגע דעם צוועלפטען מאָנאטס, ווארד כיר דעם עוויגען ווארט, וויא פֿאלגט: (ב) ערדענוואָהן, ערהעבע איין קלאגעליעד איבער פרעה

אל-חללי-חרב וזרעו ישבו בצלו בתוך גוים: (יח) אל-מי דמית ככה בכבוד ובגדל בעצי-עדן והורדה את-עצי-עדן אר-ארץ היתה בתוך ערלים תשכב את-חללי-חרב הוא פרעה וכל-המונה נאם אדני יהוה:

לב (א) ויהי בשתי עשרה שנה בשני-עשר חדש באחד לחודש הירא דבר-יהוה אלי לאמר: (ב) בן-אדם שא קינה ער-פרעה מלך-מצרים ואמרת אליו כפיר גוים נדמית ואהה בתנים בימים ותגח בנהרתיך ותדלח-

מיום קאניג פֿאן מצרים אונד פֿערקינדע איהם: איינעם יונגען לעווען אונטער דען פֿאלקערן גלייכסט דוא, איינעם זעאונגענהייער אין דען מעערען, דוא טאָבעסט אין דייגען פֿלייס.

ר ש י

שאר יורדי גיהנם קנלו תנחומים אמרו אף זה כמונו: (יז) וזרעו ישבו בצלו. ועוזריו אשר ישבו בצלו: (יח) אל מי דמית נכה. אהה כרעה אל מי מעלי עדן דמית זיהא ככה גדול כחשור ככנול ובגדולה והרי האיה שהורדחיו שאול ויף אהה והורדת עם עלי עדן עם שאר מלכי מצרים: אל ארץ תחתית. גיהנם:

לב (ב) כפיר גוים נדמית ואהה בתנים בימים. היה לך לרצון חוך יאורך נמשס' הדגים ולא לנחח אל היבשה ונחגאית בלנד ונדמית בעלמך לכסיר השליט ביבשה ויולא לטרוף טרף: ותגח בנהרתיך. זחלא חוץ עם נהרותיך ל' גומי מצטן (תהלים כ"ג) כי יגית יודן (איוב מ') ואורב ישראל מגיח ממקומו (שופטים ב') לשון דבר הנובע ויולא מניח ססמרים:

ב א ו ר

(יז) וזרעו, אוחס המלנים שהיו זרעו ועוזריו, שישבו צלילו בחוך גוים, גם המה ירדו אמו לשאול אל חללי חרב, (נד"ק). (יח) אל מי דמית, אמר כנגד פרעה: אל מי מכל עלי ער דמית, אף אס אהה מושג לדמוחך למלך אשור שהיה ארו בלכנון. והורדה וגו', חסול וחרד אל ארץ תחתית כמו שנפלו וירדו שאר המלכים וגם מלך אשור, (מדברי הנ"ל). ערלים, ערלי לב.

לב (ב) ותדלח, חרגמו השנעים *εσαρασσα* (שטערן, טריבען) וכן חרגמתי, וכל זה לחזק הענין ועניו: כמו התנים מעביר המים לכל סביבותיו, כן פרעה הרע לכל שביניו.